

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرحله‌ی آماده‌سازی فایل				
پیاده‌سازی	تصحیح و ویرایش اولیه	ذکر مآخذ	ویرایش دوم	تکمیل مآخذ و ویرایش نهایی

شوق عمل مستحبی و عدم توفیق بر انجام آن

کلیدواژه‌ها: تشنگی و شوق انجام عمل مستحب، نیت و عزم جدی، حسرت عدم موفقیت بر انجام عمل، ثواب و سازندگی مضاعف، مسرت موفقیت در انجام عمل، بی‌روح شدن عمل، تکرار عمل از روی عادت، کم‌بهره شدن.

گاهی اوقات شخص به دلیل مشکلات جسمی یا مشکلات سیستم عصبی، و بیماری یا موقعیت خاصی که در زندگی دارد و امثال اینها، موفق به انجام یک عمل مستحب نمی‌شود؛ مثلاً زخم معده دارد و پزشک هم به صورت قطعی اعلام کرده که روزه گرفتن برای شما مضر است و در نتیجه او نمی‌تواند روزه بگیرد؛ خیلی هم دلش می‌خواهد روزه‌های واجبش را که هیچ، روزه‌های مستحب را هم بگیرد، اما حسرت‌زده است؛ نمی‌تواند. یا اعمال مستحب دیگری که وجود دارد؛ فردی است دلش می‌خواهد نماز شب بخواند؛ اما مادرش گفته من راضی نیستم شما نماز شب بخوانی، یا پدرش به او گفته من راضی نیستم شما الان بروی زیارت علی بن موسی الرضا علیه السلام. همه‌ی وجودش هم تشنه و عطشناک رفتن به زیارت حضرت رضا علیه السلام است؛ اما می‌داند که نمی‌تواند برود. اگر این سفر زیارتی را برود یا این نماز شب را بخواند، نه تنها این عمل مقرب او به خدا نیست، نه تنها او را رشد نمی‌دهد، بلکه باعث دوری او از خدا می‌شود. یعنی آن نماز، دیگر خواندنش حرام می‌شود، رفتن به این زیارت حرام می‌شود. این سفر، سفر حرام است و حتی در این سفر، نمازش را هم باید تمام بخواند. نمازش شکسته نیست. چرا؟ چون سفر معصیت است. مادر نهی کرد، پدر نهی کرد و اگر پدر یا مادر عمل مستحب را

نهی کنند، انجامش برای انسان حرام می‌شود. حالا مادر شما یک زن هشتاد ساله‌ی بی‌سواد باشد، شما هم مثلاً یک استاد عالی‌رتبه‌ی دانشگاه باشید، فرق نمی‌کند. همین‌که مادر گفت من راضی نیستم، دیگر شما مجاز نیستید آن عمل مستحبّ را انجام دهید. انجام دادن آن بر شما حرام است. خب از یک طرف همه‌ی وجودت التّهاب و عطش و تشنگی انجام آن عمل است، از یک طرف هم راه بسته است. البتّه شبیه اینها نمونه‌های مختلفی می‌شود آورد؛ خانمی که شوهرش مثلاً یک عمل مستحبّی را منع کرده است و او نمی‌تواند انجام دهد؛ گفته من راضی نیستم شما از منزل بیرون بروی. او هم می‌خواست مثلاً مجلس دعایی، مجلس روضه‌ای یا نه زیارتگاهی برود، اما نهی شوهر، خارج شدن از خانه را بر او حرام کرده است. همه‌ی وجودش هم تشنه‌ی رفتن به آن مجلس روضه یا رفتن به آن کلاس درس معرفت یا رفتن به آن زیارتگاه است؛ اما می‌داند که حرام است برود.

برای این‌گونه موارد می‌خواهم اشاره‌ای کنم؛ حالا چه بیماری، چه هر منعی که اجازه نمی‌دهد انسان آن عمل را انجام دهد و اگر انجام ندهد رشد می‌کند؛ یعنی همین‌که شما حرف مادرت را گوش کردی و نماز شب را نخواندی، در حالی که همه‌ی وجودت تشنه‌ی خواندن نماز شب است و اگر این منع نبود بی‌تردید این کار را انجام می‌دادی، اینجا شما دو تا ثواب می‌بری. اگر نماز شب را خوانده بودی، فقط ثواب نماز شب را به تو می‌دادند؛ اما حالا که نماز شب را با وجود تشنگی و عطش نمی‌خوانی، دو تا ثواب به تو می‌دهند؛ یکی ثواب نیت نماز شب، یعنی نماز شب را در نامه‌ی عملت می‌نویسند؛ چون **إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ**^۱ و **نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ**^۲ و **نِيَّةُ الْخَيْرِ تُكْتَبُ**^۳ و امثال این‌طور

---

۱. طوسی، محمدبن‌الحسن، تهذیب، ج ۱، ص ۸۳؛ مجلسی، بحارالانوار، ج ۶۷، ص ۲۱۲ و حاوی آموزه‌های امام‌صادق علیه‌السلام، مصباح‌الشّریعه، ص ۵۳.

۲. کلینی، کافی، ج ۲، ص ۸۴؛ مجلسی، بحارالانوار، ج ۶۷، ص ۱۸۹ و حاوی آموزه‌های امام‌صادق علیه‌السلام، مصباح‌الشّریعه، ص ۵۳.

۳. طباطبائی‌القمی، آراؤنافی‌اصول‌الفقه، ج ۲، ص ۲۰. روایات مرتبط با این تعبیر، عبارتند از:

روایت‌ها که قبلاً بحثش را در حاشیه‌ی مباحث مصباح خدمتتان عرض کرده‌ام. پس به سبب آن نیت و عزم جدی، در نامه‌ی اعمال شما ثبت شد که شما امشب، نماز شب خواندی! اما ثواب دومی هم می‌نویسند که اگر نماز شب را خوانده بودی، این دومی را نمی‌نوشتند. آن ثواب چیست؟ ثواب اطاعت از مادر، ثواب اطاعت از شوهر؛ این ثواب را هم می‌نویسند. پس کاسبی تو بیشتر شد و ضرری نکردی؛ سود بیشتری بردی.

علی‌ای‌حال، نکته‌ای که می‌خواستم بگویم، این است که گاهی اوقات حسرت عدم موفقیت در انجام عمل، از مسرت موفقیت در انجام عمل، بزرگتر است؛ یعنی شما ممکن است عمل را انجام دهی، خوب عمل مستحبی بوده، بیدار شدی و نماز شب خواندی یا فلان روزه‌ی مستحبی را گرفتی، فلان سفر زیارتی را رفتی، خیلی چیز بزرگی است؛ اما این خیلی برایت سهل شده و خیلی عادی و معمولی شده، لذا بهره‌ات کم است؛ بهره‌ی زیادی نمی‌بری؛ چون روی عادت داری تکرار می‌کنی؛ عملت خیلی روح ندارد؛ خیلی عمل شادابی نیست؛ بهره‌ی کمی داری می‌بری. اما آن کسی که خواست بخواند و به هر دلیلی نتوانست؛ از خواندن منعی کردند یا مثل کسی که بیمار است و نمی‌تواند روزه‌ی مستحبی بگیرد؛ ولی همه‌ی وجودش حسرت است، گاهی اوقات حسرت این نماز شب و حسرت آن روزه‌ی مستحبی، اجرش یا به تعبیر رساتر بگوییم، سازندگیش برای تعالی انسان بزرگتر از مسرت انجام آن عمل است. این را عرض کردم تا دوستانی که در بعضی از اعمال مستحبی به دلیل عذری که دارند، با

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ الْفَقِيرَ لَيَقُولُ يَا رَبِّ ارْزُقْنِي حَتَّى أَفْعَلَ كَذَا وَ كَذَا مِنَ الْبِرِّ وَ وُجُوهُ الْخَيْرِ فَإِذَا عَلِمَ اللَّهُ ذَلِكَ مِنْهُ بِصِدْقِ نَيْتِهِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلَ مَا يَكْتُبُ لَهُ لَوْ عَمِلَهُ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ كَرِيمٌ: كلینی، کافی، ج ۲، ص ۸۵؛ مجلسی، بحار الانوار، ج ۶۷، ص ۱۹۹ و برقی، محاسن، ج ۱، ص ۲۶۱.

عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَحَدِهِمَا عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى جَعَلَ لِأَدَمَ فِي ذُرِّيَّتِهِ مِنْ هَمٍّ بِحَسَنَةٍ وَ لَمْ يَعْمَلْهَا كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةٌ وَ مَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ وَ عَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهُ بِهَا عَشْرًا وَ مَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ وَ لَمْ يَعْمَلْهَا لَمْ تُكْتَبْ عَلَيْهِ سَيِّئَةٌ وَ مَنْ هَمَّ بِهَا وَ عَمِلَهَا كُتِبَتْ عَلَيْهِ سَيِّئَةٌ: كلینی، کافی، ج ۲، ص ۴۲۸؛ حرّعاملی، وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۵۱ و مجلسی، بحار الانوار، ج ۶۸، ص ۲۵۲.

همه‌ی تشنگی و علاقمندی، امکان انجام آن عمل را ندارند، احساس نکنند که محرومند. چه‌بسا حسرت آنها بزرگتر از موفقیت و مسرت کسانی است که توفیق انجام آن عمل را دارند.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ